

Т.О. Сідорова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ

Реалізація в процесі інвестиційної діяльності високоефективних інвестиційних проєктів є головною умовою прискорення економічного зростання. У кінцевому рахунку, ефективність інвестиційної діяльності та темпи економічного зростання значною мірою визначаються досконалістю системи відбору інвестиційних проєктів до реалізації, адаптацією її до існуючих і тих, що змінюються в часі, умов функціонування економіки.

Рішення, що приймаються на основі інструментарію оцінки ефективності інвестиційних проєктів, зачіпають не лише інтереси фірм, а й національні інтереси, оскільки сукупність частих рішень в кінцевому підсумку формує вигляд і характеристики продуктивних сил країни.

Впровадження нововведень у всіх сферах економічної діяльності господарюючих суб'єктів, модернізація і технологічне переозброєння підприємств настійно потребують удосконалення науково-методичного забезпечення визначення економічної ефективності інвестицій.

Проведене дослідження показало, що низька ефективність інвестиційної діяльності в нашій країні певною мірою визначається недосконалістю інструментарію оцінки ефективності інвестиційних проєктів.

Вивчення праць зарубіжних авторів (зокрема Деріл Норткотт, В. Беренса і П.М. Хавранек, В.В. Ковальова, В.В. Коссова, В.М. Лівшиця, І.В. Ліпсіца), вітчизняних авторів (зокрема Т. Морозова, Л. Федулової), а також діючих Методичних рекомендацій дозволило визначити склад найбільш вживаних показників ефективності інвестицій, що використовуються для оцінки та відбору інвестиційних проєктів до реалізації.

Система показників оцінки ефективності інвестиційних проєктів в умовах ринку включає дві групи показників: дисконтовані (ЧДД, ІДД і ВНД) і прості (рентабельність активів і термін окупності інвестицій). При цьому пріоритетними вважають дисконтовані показники, оскільки розрахунковий термін їх обчислення охоплює весь життєвий цикл інвестиційних проєктів і враховується фактор часу.

Оновлення економічної оцінки інвестицій за нашими визначень припускає підміну дисконтованих показників (ЧДД, ІДД, ВНД) і конструювання більш дієвих показників ефективності інвестиційної діяльності. При цьому рішення проблеми підвищення ефективності інвестицій не можна зводити лише до оновлення методу обліку фактора часу. Її причинами є й інші істотні недоліки, усунення яких

доцільно виконати паралельно з удосконаленням методики обліку фактора часу.

Так, набір системоутворюючих простих показників нам видається недостатнім. Він не охоплює типи розв'язуваних на практиці завдань, а їх роль в обґрунтуванні ефективності проектів занижена. У цілому ж існуюча система оцінки ефективності інвестицій більш відповідає поняттю набору показників, а не системи, оскільки частина з них (дисконтовані) обслуговує потреби одних користувачів (інвесторів), а інша частина інших (виробників).

Однак відчутним недоліком існуючої системи оцінки ефективності інвестиційних проектів, на нашу думку, є її налаштованість на відбір порівняно дешевих проектів. Тим часом, у зв'язку з ускладненням технологічних процесів і посиленням режиму їх перебігу, що дозволяє отримувати продукцію більш високої якості і знижувати витрати виробничих ресурсів, капіталомісткість інноваційних проектів в розвинених країнах збільшується. Зростають і питомі капітальні витрати на створення нових і оновлення діючих потужностей. В окремих публікаціях наголошується, що зростання капіталомісткості вводяться потужностей вписується в загальносвітову тенденцію.

Проведене дослідження показало, що з п'яти показників, що утворюють діючу систему оцінки ефективності інвестиційних проектів ми можемо рекомендувати наступні: узагальнюючий показник ефективності виробництва, чистий інтегральний дохід, індекс прибутковості інвестицій, рентабельність активів проекту, період повернення інвестицій, річні приведені витрати.

Класифікаційними ознаками показників системи визначені: оцінка ефективності інвестиційних проектів з урахуванням і без урахування фактора часу; перехідна і розвинена ринкова економіка; узагальнюючі показники ефективності виробництва і показники ефективності інвестицій.

В цілому, відмінність у методологічному плані показників оцінки ефективності інвестиційних проектів рекомендованої системи від діючої полягає не тільки в новій концепції обліку фактора часу, а й в орієнтації оцінок ефективності інвестиційних проектів на кінцеві результати відтворення, а не на проміжні результати інвестиційної діяльності (в обидві групи включений з відповідною модифікацією його вираження узагальнюючий показник ефективності виробництва); в поділі умов і адекватних цим умовам показників для перехідної і розвиненої (стабільної) ринкової економіки; в обліку відмінності економічних інтересів при виборі інвестиційних проектів підприємств (підприємств), а також інвесторів і пов'язаної з цими відмінностями орієнтацією системи оціночних показників на обслуговування потреб реального виробництва.